

แนวคำพิพากษาคดีผู้บริโภคร

จาก
การประชุมเชิงปฏิบัติการตามโครงการกำหนด
แนวคำพิพากษาคดีผู้บริโภคร

จัดทำโดย
สถาบันวิจัยและพัฒนาทรัพยากรพิพัฒนศักดิ์

สรุปผลการประชุมเชิงปฏิบัติการ เรื่อง “แนวคำพิพากษาคดีผู้บริโภค”

ตามโครงการกำหนดแนวคำพิพากษาคดีผู้บริโภค

วันที่ ๓๐ - ๓๑ มกราคม ๒๕๖๗

ณ โรงแรมสวิสโฮเทล กรุงเทพฯ รัชดา กรุงเทพมหานคร

แนวการพิจารณาคดีผู้บริโภคเกี่ยวกับ “เช่าซื้อ”

๑. กรณีผู้ให้เช่าซื้อยึดรถยนต์ที่เช่าซื้อคืนจากผู้เช่าซื้อก่อนสัญญาเลิกกัน ผู้ให้เช่าซื้อจะมีสิทธิเรียกร้องค่าขาดราคารถยนต์ได้ หรือไม่

แนวคำพิพากษาศาลฎีกาและแนวแผนกคดีผู้บริโภคในศาลฎีกา

กรณีผู้ให้เช่าซื้อผิดนัดไม่ชำระค่าเช่าซื้อ หากผู้ให้เช่าซื้อไม่ได้บอกเลิกสัญญาหรือบอกเลิกสัญญาแต่ยังไม่ครบกำหนดเวลาตามหนังสือบอกเลิกสัญญา แล้วผู้ให้เช่าซื้อไปยึดรถยนต์ที่เช่าซื้อคืนโดยผู้เช่าซื้อไม่ได้โต้แย้ง พฤติการณ์ถือว่าคู่สัญญาสมครใจเลิกสัญญากันโดยปริยาย ผู้ให้เช่าซื้อไม่อาจเรียกค่าขาดราคาตามสัญญาได้ ตามแนวคำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๓๗๕๔/๒๕๖๕, ฎ. ๓๕๐๓/๒๕๖๕, ฎ. ๒๕๗๙/๒๕๖๒, ฎ. ๑๖๙๙/๒๕๖๒

ข้อสังเกต

๑) การที่ฝ่ายผู้ให้เช่าซื้อผิดนัดชำระค่าเช่าซื้อแล้ว ผู้ให้เช่าซื้อไปยึดตามยึดรถยนต์คืน โดยยังไม่มี การบอกเลิกสัญญาเช่าซื้อโดยชอบมาก่อน หากพิจารณาในมุมมองของผู้ประกอบธุรกิจให้เช่าซื้อ การยึด อาจเป็นวิธีการหนึ่งที่กระทำเพื่อยุติความเสียหายที่จะเกิดขึ้นต่อไปจากการผิดนัดชำระค่าเช่าซื้อ หากแต่เรื่องของผู้ให้เช่าซื้อเมื่อเจตนาจะเลิกสัญญากันโดยปริยายดังที่ศาลฎีกาวินิจฉัย ซึ่งการแปลความว่าเป็น การเลิกสัญญาโดยปริยายจึงอาจเป็นการแปลความไปในทางคุ้มครองฝ่ายผู้เช่าซื้อซึ่งเป็นผู้บริโภค มากกว่ารักษาประโยชน์ของผู้ให้เช่าซื้อซึ่งเป็นผู้ประกอบการ

๒) การวินิจฉัยว่าเป็นการเลิกสัญญาโดยปริยายจะต้องพิจารณาพฤติการณ์ของคู่สัญญาประกอบ กันด้วย กล่าวคือ หากสัญญาเช่าซื้อเลิกกันแล้ว ผู้ให้เช่าซื้อปล่อยระยะเวลาให้ผ่านพ้นไปนานโดยไม่เคย เรียกเรื่องค่าเสียหาย เช่น ปล่อยระยะเวลาไว้นานกว่า ๗ ปี เช่นนี้ อาจเป็นการเลิกสัญญาโดยปริยาย แต่หากมีพฤติการณ์ที่มีลักษณะตั้งใจเรียกร้องหรือมีการทวงถามค่าเสียหายในเวลาใกล้เคียงกับการ เลิกสัญญา การจัดทำบันทึกยินยอมชดเชยค่าเสียหายแก่กัน เช่นนี้ อาจมิใช่เรื่องการเลิกสัญญากัน โดยปริยาย ดังนั้น กรณีจะเป็นเรื่องการเลิกสัญญาโดยปริยายหรือไม่ จึงอาจต้องพิจารณาเป็นรายกรณีไป

๓) การเลิกสัญญาโดยปริยาย ไม่มีกฎหมายบัญญัติชัดแจ้งว่า คู่สัญญาไม่อาจเรียกค่าเสียหาย ต่อกันได้ ดังนั้น หากผู้ให้เช่าซื้อได้รับความเสียหายเป็นค่าขาดราคารถยนต์ ผู้ให้เช่าซื้อสมควรได้รับ การเยียวยาค่าเสียหายนี้หรือไม่ รวมถึงผลของการเลิกสัญญาไม่ว่ากรณีใด หากมีเหตุจากการที่ผู้ให้เช่าซื้อ

ผิคนัดไม่ชำระค่าเช่าซื้อตามสัญญา ผู้ให้เช่าซื้อควรได้กลับคืนสู่ฐานะเดิมมากที่สุด และการเลิกสัญญา ย่อมไม่ควรกระทบถึงสิทธิเรียกค่าเสียหาย ดังนั้น ศาลจะนำบทบัญญัติตามประมวลกฎหมายแพ่ง และพาณิชย์ มาตรา ๓๙๑ วรรคหนึ่ง หรือวรรคสี่ มากำหนดค่าเสียหายได้หรือไม่

ผลสรุปและข้อเสนอแนะ

๑) พฤติการณ์ที่ผู้ให้เช่าซื้อเป็นฝ่ายยึดรถยนต์ที่เช่าซื้อคืน โดยมีได้มีการบอกกล่าวและบอกเลิก สัญญาตามข้อสัญญา จะถือเป็นการใช้สิทธิโดยไม่สุจริตตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๑๒ อันถึงขนาดไม่มีอำนาจฟ้องหรือไม่ ยังไม่มีคำพิพากษาศาลฎีกาที่วางแนว บรรทัดฐานในเรื่องดังกล่าวไว้

๒) ศาลอาจนำพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๓๓ มาใช้เพื่อให้ได้ ความแน่ชัดในข้อเท็จจริงเกี่ยวกับพฤติการณ์ในการเลิกสัญญาของคู่สัญญา

๒. กรณีผู้เช่าซื้อซึ่งยังไม่ผิคนัด ใช้สิทธิเลิกสัญญาด้วยการส่งมอบรถยนต์ที่เช่าซื้อคืนแก่ผู้ให้เช่าซื้อ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๕๗๓ ผู้เช่าซื้อสมควรต้องรับผิดชอบชำระค่าเสียหาย หรือไม่

แนวคำพิพากษาศาลฎีกาและแนวแผนกคดีผู้บริโภคในศาลฎีกา

กรณีผู้เช่าซื้อซึ่งยังไม่ผิคนัด ใช้สิทธิเลิกสัญญาด้วยการส่งมอบรถยนต์ที่เช่าซื้อคืนแก่ผู้ให้เช่าซื้อ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๕๗๓ เป็นกรณีที่สัญญาเช่าซื้อเลิกกันโดยผู้เช่าซื้อมิได้ ประพฤติผิดสัญญา แม้ในสัญญาเช่าซื้อจะมีข้อตกลงว่า กรณีที่ผู้เป็นเจ้าของรถยนต์ได้รถยนต์กลับคืนมา แล้วนำรถยนต์ออกขายได้ราคาน้อยกว่ามูลหนี้ส่วนที่ขาดอยู่ตามสัญญา ผู้เช่าซื้อตกลงรับผิดชอบส่วนที่ขาด ก็ตาม แต่การที่ผู้เช่าซื้อมิได้เป็นฝ่ายผิดสัญญาและไม่ปรากฏว่าขณะที่สัญญาเลิกกันผู้เช่าซื้อมิได้ หนี้ที่จะต้องรับผิดชอบต่อผู้ให้เช่าซื้อหรือไม่ เพียงใด ผู้ให้เช่าซื้อย่อมไม่มีสิทธิเรียกร้องค่าขาดราคาจากผู้เช่าซื้อ ได้ ตามแนวคำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๔๔๗/๒๕๖๔

ข้อสังเกต

๑) การที่ผู้เช่าซื้อชำระหนี้แก่ผู้ให้เช่าซื้อเรื่อยมาโดยยังไม่ผิคนัด ผู้ให้เช่าซื้อย่อมได้รับเงิน ค่าเช่าซื้อเป็นค่าใช้จ่ายพร้อมผลประโยชน์ในแต่ละงวดไปแล้ว ทั้งภายหลังจากการเลิกสัญญา ผู้ให้เช่าซื้อ ยังได้รถยนต์ที่เช่าซื้อกลับคืนสู่ความครอบครอง จึงเห็นว่าผู้ให้เช่าซื้อได้รับความเสียหาย และไม่มีหนี้ หรือความเสียหายใดที่ผู้เช่าซื้อต้องรับผิดชอบต่อผู้ให้เช่าซื้อ เป็นแนววินิจฉัยตามประมวลกฎหมายแพ่งและ พณิชย์ มาตรา ๕๗๓ ของศาลฎีกาซึ่งได้ยึดแนวทางดังกล่าวมาโดยตลอด

อย่างไรก็ตาม มีอีกแนวคิดที่เห็นต่างไปว่า ในการทำสัญญาเช่าซื้อ ผู้ให้เช่าซื้อย่อมคำนวณ ผลประโยชน์ที่ตนควรได้รับในแต่ละงวดตลอดอายุสัญญาไว้แล้ว ดังนั้น เมื่อผู้เช่าซื้อใช้สิทธิเลิกสัญญา ด้วยการคืนรถยนต์ก่อนครบกำหนดตามสัญญา แม้ในขณะที่เลิกสัญญา ผู้เช่าซื้อจะยังไม่ผิคนัดชำระ

ค่าเช่าซื้อ แต่การกระทำของผู้เช่าซื้อควรนับว่าเป็นการผิดสัญญาและต้องชดเชยค่าเสียหายแก่ผู้ให้เช่าซื้อ แล้วหรือไม่ หากพิจารณาตามแนวคิดนี้การไม่กำหนดค่าเสียหายให้แก่ผู้ให้เช่าซื้อเลย จึงน่าจะไม่เป็นธรรม

ผลสรุปและข้อเสนอแนะ

๑) กรณีผู้เช่าซื้อซึ่งยังไม่ผิติดนัด ใช้สิทธิเลิกสัญญาด้วยการส่งมอบรถยนต์ที่เช่าซื้อคืนแก่ผู้ให้เช่าซื้อตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๕๗๓ หากพิจารณาในด้านของผู้ให้เช่าซื้อแล้ว ผู้ให้เช่าซื้อมิได้มีส่วนผิดหรือไม่สุจริตแต่อย่างใดเลย ผู้ให้เช่าซื้อจึงสมควรเรียกร้องค่าเสียหายในกรณีนี้ได้ด้วยเพื่อให้เกิดความเป็นธรรม และหากต้องการคุ้มครองผู้ให้เช่าซื้อในกรณีนี้ ศาลอาจนำบทบัญญัติตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๓๙๑ วรรคหนึ่ง หรือวรรคสี่ มาพิจารณาว่าจะกำหนดค่าเสียหายให้แก่ผู้ให้เช่าซื้อได้หรือไม่ อย่างไร ซึ่งกรณีดังกล่าวยังไม่มีแนวคำวินิจฉัยของศาลฎีกา

๓. ดอกเบี้ยของราคาใช้แทนรถยนต์ ควรกำหนดให้นับตั้งแต่วันมีคำพิพากษาของศาลชั้นใด

แนวคำพิพากษาศาลฎีกาและแนวแผนกคดีผู้บริโภคในศาลฎีกา

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๘๘๑๘/๒๕๖๓ (ประชุมใหญ่) วินิจฉัยว่า “เมื่อไม่ปรากฏว่า เวลาอันเป็นฐานที่ตั้งแห่งการกระประมาณราคาอันหมายถึงเวลาที่ไม่สามารถส่งมอบรถยนต์ที่เช่าซื้อเกิดขึ้นเมื่อใด จึงต้องรับผิดชอบดอกเบี้ยในราคาใช้แทนนับตั้งแต่วันที่ศาลมีคำพิพากษาอันเป็นวันที่ศาลกำหนดราคาใช้แทนให้” แม้จะมีได้ระบุว่าเป็นคำพิพากษาของศาลชั้นใด แต่ในคดีดังกล่าว ศาลล่างทั้งสองยกฟ้อง ศาลฎีกาจึงเป็นเพียงศาลเดียวที่กำหนดราคาใช้แทนให้ ดังนั้น ดอกเบี้ยของราคาใช้แทนจึงให้นับตั้งแต่วันที่ศาลฎีกามีคำพิพากษา

ต่อมา มีคำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๔๑๗๕/๒๕๖๔ วางแนววินิจฉัยว่า หากคู่ความยังคงอุทธรณ์หรือฎีกาได้ถึงการกำหนดจำนวนราคาใช้แทนและกำหนดดอกเบี้ย ให้นับตั้งแต่วันที่ศาลฎีกามีคำพิพากษา โดยคดีดังกล่าวเป็นคดีที่ศาลชั้นต้นพิพากษาให้คืนรถหรือใช้ราคาแทน ศาลอุทธรณ์พิพากษายกฟ้อง ศาลฎีกาพิพากษากลับให้คืนรถหรือใช้ราคาแทน เหตุที่เป็นเช่นนี้ แม้คำพิพากษามีได้ให้เหตุผลไว้ แต่หากพิจารณาว่าวันที่ศาลฎีกามีคำพิพากษาย่อมเป็นวันที่คดีถึงที่สุดและคู่ความไม่อาจโต้แย้งเรื่องการประมาณราคาได้อีก จึงให้ดอกเบี้ยนับตั้งแต่วันที่ศาลฎีกามีคำพิพากษา

อย่างไรก็ตาม ในเดือนมกราคม ๒๕๖๗ ที่ประชุมแผนกคดีผู้บริโภคในศาลฎีกามีมติเห็นว่า “ในกรณีที่ศาลชั้นต้นพิพากษาให้ฝ่ายจำเลยต้องรับผิดชอบรถยนต์ที่เช่าซื้อแก่โจทก์ หากคืนไม่ได้ให้ใช้ราคาแทน พร้อมดอกเบี้ยของราคาใช้แทนรถยนต์ แม้ต่อมาศาลอุทธรณ์จะพิพากษากลับยกฟ้อง และศาลฎีกาพิพากษากลับคำพิพากษาศาลอุทธรณ์ให้ฝ่ายจำเลยต้องรับผิดชอบรถยนต์ที่เช่าซื้อแก่โจทก์ หากคืนไม่ได้ให้ใช้ราคาแทนพร้อมดอกเบี้ย โดยดอกเบี้ยของราคาใช้แทนรถยนต์นับตั้งแต่วันที่ศาลชั้นต้นพิพากษาซึ่งเป็นวันที่อาจจะประมาณราคาได้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๒๒๕

ข้อสังเกต

๑) กรณีที่ศาลชั้นต้นและศาลชั้นอุทธรณ์กำหนดราคาใช้แทนให้แต่กำหนดจำนวนเงินแตกต่างกัน เป็นต้นว่า ศาลชั้นต้นกำหนดราคาใช้แทน ๕๐,๐๐๐ บาท ศาลอุทธรณ์กำหนดราคาใช้แทน ๗๐,๐๐๐ บาท ดังนี้ วันที่อาจจะประมาณราคาใช้แทนรถยนต์ควรเป็นวันใด

ผลสรุปและข้อเสนอแนะ

๑) เมื่อศาลชั้นต้นพิพากษาให้ฝ่ายจำเลยต้องรับผิดชอบรถยนต์ที่เช่าซื้อแก๊จโทก หากคืนไม่ได้ ให้ใช้ราคาแทน พร้อมดอกเบี้ยของราคาใช้แทนนับแต่วันที่ศาลชั้นต้นพิพากษา ดังนั้น วันที่ศาลชั้นต้นพิพากษาจึงควรเป็นเวลาอันเป็นฐานที่ตั้งแห่งการกะประมาณราคาตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๒๒๕ ทั้งนี้ ไม่ว่าศาลชั้นอุทธรณ์หรือศาลฎีกาจะกำหนดราคาใช้แทนให้เท่ากับที่ศาลชั้นต้นกำหนดหรือแตกต่างไป ต้องถือว่าวันที่ศาลชั้นต้นพิพากษาเป็นวันที่กะประมาณราคาได้แล้ว

๔. การกำหนดจำนวนเงินค่าขาดราคา

แนวคำพิพากษาศาลฎีกาและแนวแผนกคดีผู้บริโภคในศาลฎีกา

การกำหนดจำนวนเงินค่าขาดราคาเป็นการใช้ดุลพินิจเกี่ยวกับการกำหนดค่าเสียหายจึงต้องพิจารณาข้อเท็จจริงเป็นรายกรณี

ข้อสังเกต

๑) กรณีที่ศาลชั้นต้น ศาลอุทธรณ์ และศาลอุทธรณ์ภาค ยังกำหนดค่าขาดราคาสูงเกินไป เป็นผลให้ผู้เช่าซื้อต้องแบกรับภาระค่าเสียหายสูงเกินความเป็นจริง อย่างไรก็ตาม หากกำหนดค่าขาดราคาต่ำเกินไปหรือไม่เหมาะสม เป็นผลให้ไม่เพียงพอต่อการเยียวยาความเสียหายในเชิงธุรกิจให้แก่ผู้ให้เช่าซื้อ

ผลสรุปและข้อเสนอแนะ

๑) ข้อเท็จจริงที่ควรพิจารณาในการกำหนดค่าขาดราคา ได้แก่ การใช้รถยนต์ของผู้เช่าซื้อเป็นการใช้ตามปกติแบบวิญญูชนทั่วไปหรือไม่ ความเสื่อมสภาพของรถยนต์เป็นไปตามระยะเวลาและสอดคล้องกับการใช้งานหรือไม่ และภายหลังจากโจทก์ได้รับรถยนต์ที่เช่าซื้อคืนแล้ว โจทก์ได้เร่งรัดขายทอดตลาดรถยนต์ หรือปล่อยระยะเวลาให้นานจนเป็นเหตุให้รถยนต์เสื่อมสภาพหรือไม่ อย่างไร

๒) การกำหนดค่าขาดราคายังมีข้อควรพิจารณาว่า รถยนต์สี่แตกต่างกันอาจมีค่าขาดราคาต่างกัน แม้จะเป็นรถยนต์รุ่นเดียวกันและผลิตปีเดียวกัน ทั้งนี้ เป็นไปตามกลไกความต้องการของตลาด ซึ่งสิรรถยนต์ย่อมมีผลต่อราคาการรถยนต์ด้วย

๓) แม้ปัจจุบัน รถยนต์พลังงานไฟฟ้าจะเป็นที่นิยม แต่หากมีการขายทอดตลาดอาจได้ราคาไม่สูงเท่ากับรถยนต์ที่ใช้ น้ำมันเชื้อเพลิง การเสื่อมสภาพของรถยนต์ไฟฟ้าโดยเฉพาะอย่างยิ่งในส่วน

แบตเตอรี่จึงเป็นข้อควรนำมาพิจารณาประกอบการกำหนดค่าขาดราคาที่จะเกิดขึ้นกับรถยนต์พลังงานไฟฟ้า

๔) ศาลอาจนำพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๓๓ มาใช้เพื่อให้ได้ความกระจ่างชัดในข้อเท็จจริงเกี่ยวกับความเสื่อมสภาพของรถยนต์ว่ามีมากน้อยเพียงใด เพื่อประกอบการกำหนดค่าเสียหาย

๕. อายุความสิทธิเรียกร้องตามสัญญาเช่าซื้อ ควรนับตั้งแต่วันผิคนัด หรือนับตั้งแต่วันเลิกสัญญา

แนวคำพิพากษาศาลฎีกาและแนวแผนกคดีผู้บริโภคในศาลฎีกา

สิทธิเรียกร้องให้รับผิดชอบใช้ค่าเสียหายภายหลังจากสัญญาเช่าซื้อสิ้นสุดลง ไม่มีกฎหมายกำหนดอายุความไว้โดยเฉพาะ จึงมีอายุความ ๑๐ ปี ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๙๓/๓๐ ตามแนวคำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๕๘๓๖/๒๕๕๙

ข้อสังเกต

๑) แม้จะมีคำพิพากษาศาลฎีกาวางแนววินิจฉัยว่า สิทธิเรียกร้องตามสัญญาเช่าซื้อ ให้นับตั้งแต่วันเลิกสัญญา แต่ตราบใดที่ยังไม่มีการบอกเลิกสัญญา สิทธิเรียกร้องยังไม่อาจเริ่มขึ้นได้ จึงอาจเป็นปัญหาในการเป็นช่องทางให้มีการนำคดีมาสู่ศาลล่าช้าเป็นทางเสียหายแก่ฝ่ายลูกหนี้ เช่น ผู้เช่าซื้อผิคนัดในปี ๒๕๔๘ แต่ผู้ให้เช่าซื้อใช้สิทธิเลิกสัญญาปี ๒๕๖๕ และหากอายุความเริ่มนับในปีดังกล่าว เป็นผลให้โจทก์สามารถนำคดีมาฟ้องต่อศาลภายหลังจากลูกหนี้ผิคนัดเป็นระยะเวลานานเกือบ ๒๐ ปี ซึ่งอาจไม่เป็นธรรมนัก

๒) มีอีกแนวคิดที่เห็นว่า อายุความให้เริ่มนับตั้งแต่วันที่อาจบังคับสิทธิเรียกร้องได้เป็นต้นไป ดังนั้น สิทธิเรียกร้องให้ชำระหนี้ตามสัญญาเช่าซื้อจึงอาจเกิดขึ้นตั้งแต่วันที่ผู้ให้เช่าซื้อผิคนัดชำระค่าเช่าซื้อเป็นระยะเวลา ๓ งวดติดต่อกันแล้วหรือไม่

ผลสรุปและข้อเสนอแนะ

๑) ประเด็นเรื่องอายุความฟ้องตามสัญญาเช่าซื้อควรนับแต่เมื่อใดถือเป็นปัญหาสำคัญ ดังนั้น หากมีการขออนุญาตฎีกาในประเด็นดังกล่าว สมควรที่ศาลฎีกาแผนกคดีผู้บริโภคจะอนุญาตเพื่อทบทวนข้อกฎหมายในส่วนนี้ต่อไป

แนวการพิจารณาคดีผู้บริโภคที่เกี่ยวกับ “ค้ำประกัน”

๑. การบอกกล่าวการผิคนัดของลูกหนี้ขึ้นต้นตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๖๘๖ หากเจ้าหนี้แจ้งการผิคนัดของลูกหนี้ไปยังผู้ค้ำประกันแล้ว ต่อจากนั้น ลูกหนี้นำเงินไปชำระหนี้หรือแก้ไขการผิคนัด แล้วมีการผิคนัดใหม่ จำเป็นต้องบอกกล่าวผู้ค้ำประกันใหม่ หรือไม่

แนวคำพิพากษาศาลฎีกาและแนวแผนกคดีผู้บริโภคในศาลฎีกา

แม้ภายหลังจากลูกหนี้ขึ้นต้นผิคนัด เจ้าหนี้จะมีหนังสือบอกกล่าวทวงถามไปยังผู้ค้ำประกันแล้ว

แต่เมื่อลูกหนี้ขึ้นต้นนำเงินมาชำระหนี้ที่ค้างนั้น แล้วต่อมาจึงผิดนัดขึ้นอีก เช่นนี้ เจ้าหนี้ต้องบอกกล่าวไปยังผู้ค้ำประกันให้ทราบถึงการผิดนัดในครั้งหลัง มิเช่นนั้น เจ้าหนี้จะยังไม่มีอำนาจฟ้องผู้ค้ำประกันได้

อย่างไรก็ตาม หากข้อเท็จจริงปรากฏว่า ลูกหนี้ขึ้นต้นผิดนัด เจ้าหนี้มีหนังสือบอกกล่าวทวงถามไปยังผู้ค้ำประกันแล้ว หลังจากนั้น ลูกหนี้ขึ้นต้นนำเงินมาชำระหนี้บางส่วน แล้วไม่ชำระหนี้อีก เจ้าหนี้ไม่ต้องบอกกล่าวผู้ค้ำประกันใหม่ ตามแนวคำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๕๑๒๙/๒๕๖๒

ข้อเสนอแนะหรือผลสรุป

เนื่องจากคำพิพากษาของศาลชั้นต้น ศาลอุทธรณ์ และศาลอุทธรณ์ภาค วินิจฉัยโดยยึดตามแนวคำพิพากษาศาลฎีกา กรณีจึงไม่มีประเด็นปัญหา

๒. กรณีโจทก์พักชำระหนี้บางช่วงเวลาให้แก่จำเลยที่ ๑ ลูกหนี้ขึ้นต้นไว้ก่อน เพื่อช่วยเหลือจำเลยที่ ๑ ตามที่ธนาคารแห่งประเทศไทยกำหนดให้มีมาตรการให้ความร่วมมือช่วยเหลือลูกหนี้ที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์แพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙ (COVID-19) จะถือเป็นการผ่อนเวลาให้แก่ลูกหนี้ เป็นผลให้จำเลยที่ ๒ ผู้ค้ำประกันหลุดพ้นจากความรับผิดชอบตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๗๐๐ หรือไม่

แนวคำพิพากษาศาลฎีกาและแนวแผนกคดีผู้บริโภคในศาลฎีกา

ประเด็นเรื่องความรับผิดชอบของผู้ค้ำประกันจากการพักชำระหนี้บางช่วงเวลาตามมาตรการให้ความร่วมมือช่วยเหลือลูกหนี้ที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์แพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙ (COVID-19) ยังไม่มีแนวคำพิพากษาศาลฎีกาและแนวแผนกคดีผู้บริโภคในศาลฎีกาวินิจฉัยไว้ ทั้งนี้ ประเด็นดังกล่าวอยู่ระหว่างการจัดทำคำพิพากษาศาลฎีกาซึ่งจะได้มีการนำเข้าสู่การประชุมของแผนกคดีผู้บริโภคในศาลฎีกาต่อไป

ข้อสังเกต

๑) การที่ธนาคารแห่งประเทศไทยกำหนดมาตรการให้ความร่วมมือช่วยเหลือลูกหนี้ที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์แพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙ (COVID-19) เป็นเพียงการขอความร่วมมือจากเจ้าหนี้เพื่อช่วยเหลือลูกหนี้ที่ประสบปัญหาทางการเงินในภาวะที่เศรษฐกิจของโลกได้รับผลกระทบจากสถานการณ์แพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙ (COVID-19) มิได้มีสภาพบังคับเจ้าหนี้ให้จำยอมต้องปฏิบัติตาม ทั้งยังปรากฏข้อความในตอนท้ายของหนังสือของธนาคารแห่งประเทศไทยที่ให้เจ้าหนี้พิจารณาและดำเนินการตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๗๐๐ ด้วย อันถือเป็นการระบุเตือนให้เจ้าหนี้ระวังเรื่องการผ่อนเวลาตามกฎหมายไว้แล้ว ทั้งนี้ เนื่องจากการพักชำระหนี้บางช่วงเวลามีผลทำให้วันครบกำหนดเวลาชำระหนี้เดิมเปลี่ยนแปลงในลักษณะที่ขยายออกไป ดังนั้น การที่เจ้าหนี้พักชำระหนี้บางช่วงเวลาโดยไม่ขอความตกลงจากผู้ค้ำประกันในเรื่องดังกล่าวจึงไม่น่าจะถูกต้องหรือไม่

อย่างไรก็ตาม มีอีกแนวคิดที่เห็นต่างไปว่า ปัญหานี้เกิดขึ้นจากการที่ธนาคารแห่งประเทศไทย ได้ขอความร่วมมือไปยังผู้ประกอบการธุรกิจเพื่อช่วยเหลือลูกหนี้ แม้เป็นเพียงการขอความร่วมมือมิได้ มีลักษณะของการสั่งการให้เจ้าหนี้ต้องปฏิบัติ แต่การที่เจ้าหนี้ให้ความร่วมมือเพื่อช่วยเหลือลูกหนี้ที่อาจประสบปัญหาทางเศรษฐกิจตามหนังสือขอความร่วมมือของธนาคารแห่งประเทศไทย หากตีความว่าเป็นการผ่อนเวลาตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๗๐๐ และผู้ค้าประกันหลุดพ้นจากภาระหนี้ น่าจะไม่เป็นธรรมต่อเจ้าหนี้หรือไม่

๒) การพักชำระหนี้บางช่วงเวลาอันมีผลให้กำหนดระยะเวลาชำระค่าเช่าซื้อขยายออกไปจากวันครบกำหนดเดิม อาจตีความได้ว่ามีลักษณะเป็นการผ่อนเวลา ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๗๐๐ อย่างไรก็ตาม อาจตีความต่างไปได้ว่า การพักชำระหนี้บางช่วงเวลาเป็นเพียงแต่การเปลี่ยนวันชำระค่าเช่าซื้อออกไปเท่านั้น แต่กำหนดระยะเวลาชำระหนี้ยังคงมีจำนวนงวดคงเดิม จึงมิใช่การขยายระยะเวลาหรือการผ่อนเวลา

ผลสรุปและข้อเสนอแนะ

๑) การตีความประเด็นปัญหาเรื่องการพักชำระหนี้บางช่วงเวลานี้ เป็นการตีความข้อกฎหมายที่สำคัญ ซึ่งนอกจากจะต้องพิจารณาหลักกฎหมายที่เกี่ยวข้องแล้ว อาจต้องพิจารณาว่าสมควรคุ้มครองฝ่ายเจ้าหนี้หรือฝ่ายผู้ค้าประกันยิ่งกว่ากัน ทั้งนี้ ได้มีการนำคดีซึ่งมีประเด็นปัญหาดังกล่าวเข้าสู่การพิจารณาของที่ประชุมใหญ่ศาลอุทธรณ์และที่ประชุมใหญ่ศาลอุทธรณ์ภาคบ้างแล้ว แต่ผลคดียังไม่ได้เป็นไปในแนวทางเดียวกันทุกศาล ยังคงรอแนวคำพิพากษาศาลฎีกาที่ชัดเจนต่อไป

แนวการพิจารณาคดีผู้บริโภคเกี่ยวกับ “บัตรเครดิต”

๑. ผู้ถือบัตรเสริมต้องรับผิดชอบหนี้ของบัตรเสริมหรือไม่

แนวคำพิพากษาศาลฎีกาและแนวแผนกคดีผู้บริโภคในศาลฎีกา

ผู้ถือบัตรเสริมซึ่งลงลายมือชื่อในคำขอใช้บัตรเสริมว่ายินยอมรับผิดชอบในหนี้ของบัตรเสริม ต้องร่วมรับผิดชอบกับผู้ถือบัตรหลักในหนี้ของบัตรเสริม ตามแนวคำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๘๑/๒๕๖๓

ข้อสังเกต

๑) ในการออกบัตรเสริม ผู้ประกอบธุรกิจพิจารณาเพียงความสามารถในการชำระหนี้ของผู้ถือบัตรหลักเท่านั้น โดยไม่ได้พิจารณาความสามารถในการชำระหนี้ของผู้ถือบัตรเสริมเลย เหตุใดจึงเรียกร้องให้ผู้ถือบัตรเสริมร่วมรับผิดชอบได้

ข้อเสนอแนะหรือผลสรุป

เนื่องจากคำพิพากษาของศาลชั้นต้น ศาลอุทธรณ์ และศาลอุทธรณ์ภาค วินิจฉัยโดยยึดตามแนวคำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๘๑/๒๕๖๓ กรณีจึงไม่มีประเด็นปัญหา

แนวการพิจารณาคดีผู้บริโภคเกี่ยวกับ “พระราชบัญญัติการจัดสรรที่ดิน”

๑. เจ้าของโครงการกับผู้ซื้อที่ดินจัดสรรมีข้อตกลงเกี่ยวกับการเรียกเก็บค่าบริการสาธารณะ แต่ผู้จัดสรรที่ดินยังไม่ได้ยื่นขอความเห็นชอบจากคณะกรรมการจัดสรรที่ดินกรุงเทพมหานคร เกี่ยวกับอัตราค่าบริการสาธารณะ เมื่อคดีขึ้นสู่การพิจารณาของศาล ศาลมีอำนาจใช้ดุลพินิจกำหนดค่าบริการสาธารณะให้ผู้ซื้อที่ดินจัดสรรรับผิดชอบในอัตราที่เหมาะสมได้เช่นเดียวกับการกำหนดค่าเสียหายคดีแพ่งทั่วไปหรือไม่

แนวคำพิพากษาศาลฎีกาและแนวแผนคดีผู้บริโภคในศาลฎีกา

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๙๖๑/๒๕๖๖ วินิจฉัยว่า แม้ผู้จัดสรรที่ดินยังไม่ได้ยื่นขอความเห็นชอบจากคณะกรรมการจัดสรรที่ดินกรุงเทพมหานครเกี่ยวกับอัตราค่าบริการสาธารณะ ศาลมีอำนาจใช้ดุลพินิจกำหนดค่าบริการสาธารณะให้ผู้ซื้อที่ดินจัดสรรรับผิดชอบในอัตราที่เหมาะสมได้

ข้อสังเกต

แม้ศาลฎีกาจะวางแนววินิจฉัยว่า แม้ผู้จัดสรรที่ดินยังไม่ได้ยื่นขอความเห็นชอบจากคณะกรรมการจัดสรรที่ดินกรุงเทพมหานครเกี่ยวกับอัตราค่าบริการสาธารณะ ศาลมีอำนาจใช้ดุลพินิจกำหนดค่าบริการสาธารณะให้ผู้ซื้อที่ดินจัดสรรรับผิดชอบในอัตราที่เหมาะสมได้ แต่คำพิพากษาศาลฎีกาดังกล่าวอาจมีข้อพิจารณาว่ามีผลเป็นการสนับสนุนให้ฝ่ายผู้จัดสรรที่ดินยังคงเรียกเก็บค่าบริการสาธารณะได้ แม้ผู้จัดสรรที่ดินดังกล่าวจะยังไม่ได้ดำเนินการขออนุญาตตามที่กฎหมายกำหนดไว้ ทั้ง ศาลฎีกาใช้ข้อมูลหรือหลักเกณฑ์ที่จะนำมากำหนดค่าบริการสาธารณะให้ผู้ซื้อที่ดินจัดสรรรับผิดชอบในอัตราที่เหมาะสม นอกจากนี้ อาจมีผลให้ผู้ซื้อที่ดินจัดสรรบางรายที่ยินยอมชำระค่าบริการสาธารณะเพื่อประโยชน์ในการอยู่อาศัยร่วมกัน ต้องชำระค่าบริการสาธารณะสูงกว่าผู้ซื้อที่ดินจัดสรรที่ปฏิเสธการชำระแต่ศาลเป็นผู้กำหนดค่าบริการสาธารณะให้

ข้อเสนอแนะหรือผลสรุป

๑) หากศาลไม่กำหนดให้ผู้ซื้อที่ดินจัดสรรให้รับผิดชอบชำระค่าบริการสาธารณะ โดยที่ผู้ซื้อที่ดินจัดสรรรายนั้นได้ใช้ประโยชน์ในบริการสาธารณะเช่นเดียวกันกับผู้ซื้อที่ดินจัดสรรรายอื่นในโครงการเดียวกันที่ต่างได้ชำระค่าบริการสาธารณะมาแล้ว น่าจะไม่ใช่เป็นธรรมต่อผู้ซื้อที่ดินจัดสรรรายอื่น นอกจากนี้ ศาลพึงพิจารณาถึงมาตรการที่มีสภาพบังคับให้ผู้จัดสรรที่ดินดำเนินการขอความเห็นชอบจากคณะกรรมการจัดสรรที่ดินกรุงเทพมหานครเกี่ยวกับอัตราค่าบริการสาธารณะให้ถูกต้องด้วยเช่นกัน

แนวการพิจารณาคดีผู้บริโภคเกี่ยวกับ “พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค”

๑.กรณีผู้บริโภคฟ้องเรียกเงินที่ชำระตามสัญญาไปคืนจากผู้ประกอบธุรกิจภายหลังจากสัญญาเลิกกัน และคู่สัญญาต้องกลับคืนสู่ฐานะเดิม ศาลมีอำนาจกำหนดค่าเสียหายเพื่อการลงโทษได้หรือไม่

แนวคำพิพากษาศาลฎีกาและแนวแผนกคดีผู้บริโภคในศาลฎีกา

กรณีศาลพิพากษาให้จำเลยผู้ประกอบธุรกิจซึ่งเป็นฝ่ายผิดสัญญารับผิดชอบต่อคู่สัญญาตามสัญญา แก่ผู้บริโภคโดยมิได้กำหนดค่าเสียหายอื่น ศาลไม่อาจกำหนดค่าเสียหายเพื่อการลงโทษได้ ตามแนวคำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๘๑๓๐/๒๕๖๑, ฎ.๑๘๑๘/๒๕๖๓

ข้อสังเกต

๑) แม้เป็นการเรียกเงินคืนตามสัญญาโดยมิได้เรียกร้องค่าเสียหาย และศาลมิได้กำหนดค่าเสียหายให้ แต่หากการดำเนินธุรกิจของผู้ประกอบธุรกิจ กระทำโดยเจตนาเอาเปรียบผู้บริโภคโดยไม่เป็นธรรมหรือจงใจให้ผู้บริโภคได้รับความเสียหาย หรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงไม่นำพาต่อความเสียหายที่จะเกิดแก่ผู้บริโภคหรือกระทำการอันเป็นการฝ่าฝืนต่อความรับผิดชอบในฐานะผู้มีอาชีพหรือธุรกิจอันย่อมเป็นที่ไว้วางใจของประชาชน เมื่อศาลมีคำพิพากษาให้ผู้ประกอบธุรกิจคืนเงิน ศาลสมควรสั่งให้ผู้ประกอบธุรกิจจ่ายค่าเสียหายเพื่อการลงโทษเพิ่มขึ้น เพื่อเป็นการลงโทษผู้ประกอบธุรกิจที่ไม่สุจริตเช่นนั้นได้หรือไม่ เนื่องจาก พบว่าในหลายจังหวัดข้อเท็จจริงในคดีปรากฏชัดแจ้งว่าผู้ประกอบธุรกิจมีพฤติการณ์ในการดำเนินธุรกิจไปในทางแสวงหาประโยชน์ฝ่ายเดียว โดยมิได้คำนึงถึงความเสียหายที่จะเกิดขึ้นแก่ผู้บริโภค เป็นผลให้ผู้บริโภคต้องได้รับความเดือดร้อนเสียหายอย่างมาก สมควรที่จะต้องลงโทษผู้ประกอบธุรกิจโดยสั่งให้จ่ายค่าเสียหายเพื่อการลงโทษเพิ่มขึ้น

๒) การที่ผู้บริโภคเรียกค่าเสียหายภายหลังจากการเลิกสัญญาเท่ากับจำนวนเงินที่ได้ชำระให้แก่ผู้ประกอบธุรกิจ จะถือว่ามีกำหนดค่าเสียหายแล้ว อันจะทำให้มีอำนาจสั่งค่าเสียหายเพื่อการลงโทษตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๔๒ ได้หรือไม่

อย่างไรก็ตาม มีอีกแนวคิดซึ่งตีความต่างไปว่า บทบัญญัติเรื่องค่าเสียหายเพื่อการลงโทษตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๔๒ บัญญัติว่า “...เมื่อศาลมีคำพิพากษาให้ผู้ประกอบธุรกิจชดเชยค่าเสียหายแก่ผู้บริโภค ให้ศาลมีอำนาจสั่งให้ผู้ประกอบธุรกิจจ่ายค่าเสียหายเพื่อการลงโทษเพิ่มขึ้นจากจำนวนค่าเสียหายที่แท้จริงที่ศาลกำหนดได้ตามที่เห็นสมควร...” เป็นกฎหมายเฉพาะที่ต้องตีความโดยเคร่งครัด ดังนั้น การจะกำหนดค่าเสียหายเพื่อการลงโทษได้ จำต้องมีการกำหนดค่าเสียหายขึ้นก่อน

ผลสรุปและข้อเสนอแนะ

๑) ในกรณีที่ผู้บริโภคฟ้องเรียกเงินที่ชำระไปแล้วคืนเพื่อการกลับคืนสู่ฐานะเดิมโดยมิได้เรียกร้องค่าเสียหาย คำพิพากษาศาลฎีกาได้วางแนววินิจฉัยมาโดยตลอดว่า เมื่อศาลมีคำพิพากษาให้ผู้ประกอบ

ธุรกิจรับผิดชดใช้ค่าเสียหาย ย่อมเป็นกรณีที่ไม้อาจกำหนดค่าเสียหายเพื่อการลงโทษได้ตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๔๒ อย่างไรก็ตาม หากศาลเห็นว่า คำขอของผู้บริโภคที่ไม่ได้เรียกร้องค่าเสียหายมาด้วย ไม่เพียงพอต่อการเยียวยาความเสียหายของผู้บริโภค ศาลอาจอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๓๙ กำหนดค่าเสียหายให้จำนวนหนึ่ง แล้วกำหนดค่าเสียหายเพื่อการลงโทษเพิ่มเติมขึ้นได้ โดยเทียบเคียงจากแนวคำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๖๗๐๙/๒๕๖๒

๒) เจ้าพนักงานคดีอาจมีบทบาทในการช่วยตรวจคำขอท้ายฟ้องของผู้บริโภคว่าเพียงพอหรือไม่ โดยในกรณีที่ผู้บริโภคประสงค์จะได้รับค่าเสียหายเพื่อการลงโทษ ให้ตรวจคำขอท้ายคำฟ้องว่า ได้มีการเรียกร้องค่าเสียหายมาก่อนแล้วหรือไม่

๒. กรณีนิติบุคคล มีพฤติการณ์ฉ้อฉลหลอกลวงผู้บริโภค หรือมีการชักย้ายถ่ายเททรัพย์สินของนิติบุคคลไปเป็นประโยชน์ของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง และทรัพย์สินของนิติบุคคลมีไม่เพียงพอต่อการชำระหนี้ต่อผู้บริโภค

แนวคำพิพากษาศาลฎีกาและแนวแผนคดีผู้บริโภคในศาลฎีกา

หากนิติบุคคล มีพฤติการณ์ฉ้อฉลหลอกลวงผู้บริโภค หรือมีการชักย้ายถ่ายเททรัพย์สินของนิติบุคคลไปเป็นประโยชน์ของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง และทรัพย์สินของนิติบุคคลมีไม่เพียงพอต่อการชำระหนี้ตามฟ้อง กรณีเช่นนี้ หันส่วน ผู้ถือหุ้นหรือ กรรมการผู้มีอำนาจของนิติบุคคล ย่อมต้องร่วมรับผิดชอบนิติบุคคลด้วย ตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๔๔

ข้อสังเกต

๑) มีกรณีที่ปรากฏข้อเท็จจริงว่า บริษัทเสนอขายคอนโดมิเนียมแก่ชาวต่างชาติ โดยผู้จะซื้อชำระราคาเต็มจำนวน ซึ่งในระหว่างที่บริษัทยังไม่ได้ดำเนินการก่อสร้างคอนโดมิเนียม บริษัทจะให้ค่าตอบแทนแก่ผู้จะซื้อในอัตราร้อยละ ๖ - ๘ ของจำนวนเงินที่ชำระราคามา แต่เมื่อรวบรวมเงินจากผู้จะซื้อได้ บริษัทก็ได้ดำเนินการหรือมีพฤติการณ์ที่จะก่อสร้างคอนโดมิเนียม ผู้จะซื้อซึ่งเป็นผู้บริโภคจึงได้ยื่นฟ้องบริษัท กรรมการ กรรมการผู้จัดการ รวมไปถึงผู้ถือหุ้น แต่ในระหว่างพิจารณาของศาลชั้นต้นได้มีการไกล่เกลี่ยและถอนฟ้อง กรรมการ กรรมการผู้จัดการ และผู้ถือหุ้น กรณีจึงเห็นได้ว่า หากศาลมีคำพิพากษาให้ผู้บริโภคชนะคดี บริษัทน่าจะไม่มีทรัพย์สินที่จะชำระหนี้คืนแก่ผู้บริโภคได้

ข้อเสนอแนะหรือผลสรุป

๑) หากข้อเท็จจริงปรากฏถึงพฤติการณ์ความไม่สุจริตหรือพฤติการณ์ฉ้อฉล ศาลอาจใช้วิธีการคุ้มครองชั่วคราวเพื่อระงับการเคลื่อนไหวทางการเงินของบริษัท กรรมการ กรรมการผู้จัดการ รวมไปถึงผู้ถือหุ้น เสียก่อนมีการฟ้อง ทั้งนี้ ศาลอาจใช้ระบบไต่สวนหรือให้เจ้าพนักงานคดีคอยช่วยเหลือในการหา

พยานหลักฐานว่า ในการประกอบธุรกิจที่ดำเนินการโดยไม่สุจริต หรือมีพฤติการณ์ฉ้อฉลหลอกลวง
ผู้บริโภค แท้จริงแล้ว บุคคลใดเป็นผู้มีอำนาจหรือเป็นผู้สมควรที่ต้องรับผิดชอบโดยแท้จริง

